

Nagy Lajos Imre

A 80 éves Berecz András festőművész kiállítása elé

Szeretettel és tisztelettel köszöntöm a nyolcvan éves Berecz Andrást! Örülök, hogy képei között lehetünk, hogy újra találkozhatunk festményeivel Nyíregyházán, itt, a múzeum kiállítótermében.

Kicsit elfogódott vagyok, mert minden bizonnyal nem én vagyok az, aki méltó módon, hűvös objektivitással, tudományos távolságtartással elemezhetném Berecz András művészetét, viszonyíthatnám, hasonlíthatnám művészetét kortársainak törekvéseihez, kereshetném helyét a magyar művészet történetében. Mindez felkészült és tekintélyes művészettörténész feladata lenne, lehetne. És elfogult is vagyok, mert az élet többször is a közelébe sodort, jó- sorsom úgy hozta, hogy többször, különböző helyzetekben és körülmények között tanulhattam tőle.

Először bizonytalan fiatalemberként találkoztam vele. Az akkor már híres szak-körében, ahol több, később jelentős művészi karriert teremtő, a rajzolás, a festészet tudományában előbbre jutni akaró társammal együtt figyeltünk tanácsaira, korrektúráira. Aztán a főiskola rajz szakán, kicsit később, negyven éve, akkor, amikor éppen negyven éves volt, az ő instrukciói egyre hatékonyabban, alaposabban terelték, irányították „szakmai” felkészülésemet, formálták képességeimet.

Keveset beszélt, magyarázott, inkább megmutatta, hogyan lehet alakítani, fejleszteni a rajzot, hogyan lehet az ecsetet, a festéket használni. Határozottan, szemrebbenés és problémázgatás nélkül „belenyúlt” a stúdiómainkba, néhány vonással, mozdulattal helyre téve a kompozíciót, a tónusrendet, vagy más maszatolásunkat. A rajztanítás, illetve ma a vizuális nevelés általában nem tartja szerencsésnek, korszerűnek az efféle megoldást, sokak szerint ez gátolja a személyiség fejlődését, a kreativitás kibontakozását. Nekem azonban segített, amikor láttam, hogy pillanatok alatt helyükre kerülnek a dolgok. Azoktól a hallgatóktól, akikben meglátott valami halvány lehetőséget, adottságot, különösen sokat követelt, elsősorban a következetes és elmélyült munkát. Keményen korrigált, nem csomagolta, puhította véleményét.

Berecz tanár úrtól akkor is szigorú kritikát kaptam, amikor megmutattam első szobrászi próbálkozásaim egyikét, egy gipszfejet. Azt mondta: „Na, fiú! Többet ilyet ne csinálj!” Nos, ettől kezdve gondoltam úgy, hogy szobrász leszek. Később azonban – látva kitartásomat, konokságomat – szívesen segített tanácsaival. És ő is belekóstolt a szobrászatba, mintázott fejet, faragott fából néhány figuratív plasztikát, készített bronzérmeket.

A főiskola elvégzése után, más iskoláim, tanulmányaim befejeztével, csaknem tíz év múlva kerültem vele ismét intenzívebb kapcsolatba, amikor a Bessenyei György

Tanárképző Főiskolán, a Rajz Tanszéken tanársegéd lettem. Művészetszemlélete – inkább már indirekt módon – ismét hatott rám, bár még ekkor is, néhány munkámnál tanácsát, véleményét kértem.

Egy 1979-es katalógusában így írt: „A művészet – az intuitív képzelőerő szuverén megnyilatkozásai mellet – egyben mesterség is. Minden művészetben jelen van az eszköz. A vele való bánni tudás kemény, szívós és kitartó küzdelmet vállaltat azal, aki ezt az eszközt saját szolgálatába akarja állítani. [...] A matéria csak annak engedelmeskedik, aki meghozza ezt az áldozatot. [...] Az általam választott úton én is a megformálás következetességét, a ‚megcsinálás’ gondjait tartom alapvetően fontosnak.” Minden szavával ma is azonosulni tudok.

Láthattam korai nagyméretű tanulmányrajzait, amelyek a szakkör falára voltak kirajzszógezve. Láthattam, hogyan tervezte, hogyan készítette a sóstói úti kórház kerámia mozaikjának kartonját, hogyan rakta homokba a mozaikdarabkákat, láthattam, hogyan kevert kazeint kötőanyagának, hogyan festette a borbányai templom seccóját, a 4-es iskola falképeinek tervezési fázisait le is fényképeztem. Láthattam, hogyan rajzolt, festett, hogyan kaparta vissza a viaszkrétát, amikor a magyar népdalokhoz vagy a Kalevalához készítette az illusztrációkat. És láthattam, amikor unalmas értekezleteken golyóstollal firkálgatott. Néhányszor hallgathattam, ahogyan népdalokat furulyázott, énekelt. Ezek az élmények is hatottak rám...

Berecz András nyíregyházi. Itt született, gyermekéveit, kamaszkorát is itt töltötte. Az itteni tanítóképzőben Diószegi Balázs buzdította rajzolásra. Az 1946-tól működő nyíregyházi szabadiskolában, a későbbi Bessenyei György Képzőművészeti Népfőiskolán is az ő irányításával ismerkedett meg a festészet alapjaival. Egyévi tanyai tanítószkodás után, 1950 és ’56 között Budapesten, a Képzőművészeti Főiskolán Bencze László, Bernáth Aurél és Domanovszky Endre növendéke volt. A művészettörténetet Rabinovszki Máriusztól tanulta, akinek előadásai nagy hatással voltak rá. Ötvehat nyarától mint rajztanár kezdett dolgozni Nyíregyházán, a 4. számú, a régi és a mai evangélikus iskolában, majd rajz szakfelügyelő lett. Közben 1957-58-ban a középiskolai rajztanári módszertani stúdiumokat is elvégezte a Képzőművészeti Főiskolán. A nyíregyházi felsőfokú tanítóképzőben ’59-től oktatott. A tanárképző főiskola rajz tanszékét ’69-ben ő kezdte szervezni, ’72 augusztusáig volt tanszékvezető. A főiskolán és a városi képzőművészeti szakkörben nagyhatású mesterként oktatott, sok tanítványából lett jelentős képzőművész. A ’80-as évek közepétől szigligeti parasztháza lett tusculanuma, ahol nyaranta festett, töltekezett. Családjával 1987-ben költözött Budapestre.

Mindeközben – festőként – a város, a megye egyik legkiemelkedőbb képzőművésze, a helyi kiállítások mellett országos tárlatok, pályázatok rendszeres résztvevője. Nyíregyházán murális feladatokat teljesít, és folyamatosan megújítja gazdag, finom koloritú, lírával, érzelmekkel telt, mégis erőteljes, monumentális hatású festészetét. Egyik katalógusában írja: „Kezdetől fogva távol álltam attól, hogy ‚ismételjem magam’ és modort alakítsak ki. A bennem meggyőződésé, hitté vált állandó igazságok, szépségek különösképpen mindig új megjelenítésre készítettek. Olyan megformálásra, mely az előzőben nem volt meg, vagy csak rejtőzött abban. Hiszem, hogy nem valamiféle stílusanarchia ez – mivel nem a stílus a cél, de a kifejezés, a meggyőzés –, hanem egy erő, frissülő véráram, a mozgás állandósága.”

Hatvan éves korában ment nyugdíjba, harminc évig dolgozott a pedagógusképző felsőoktatásban. „... most már csak festek, 1990-től megelégedett nyugdíjasként.” – közli egy másik katalógusban. Hetvenedik születésnapjára szép kiállítást rende-

zett a Városi Galéria, katalógusában Feledy Balázs értő, elemző írásával. Berecz aktív, kiállításokon szerepel Budapesten, tagja a Bernáth társaságnak, a IX. kerületi képzőművészeti egyesületnek, a Rudnay társaságnak. Gönczy Pál utcai műtermében új képeket mutat, színei frissek, teltek, vidámak.

Néhány éve – ritka leveleinek egyikében – azonban már rezignáltan fogalmaz: „Ahogy elnézem, itt Pesten, ezt a ‚nagyüzemű‘, erőltetett és erőszakos nyüzsgést, van mit megmosolyognom. Lufballon az egyész! Én maradok a gyökereken, a humuszon. Isten segedelmével élek a kegyelemből, és nyugodtan várom jósorsomat.”

Berecz András, ahogy megismertem, távolságtartó, nem könnyen barátkozó, inkább rejtőzködő alkat, aki igazán a képeiben mutatja meg magát. Sosem kereste a könnyű érvényesülés útját. Nem épített, keresett magának „hasznos” kapcsolatok. Tanítványainak – okulásként – idézte a táalentumokról szóló bibliai példázatot. Hogy ő megduplázta, gyarapította-e azt, ami neki adatott? Úgy hiszem: igen! A quattrocento mestereinek alázatával festett, ugyanakkor a megszerzett, kiművelt mesterségbeli tudás magabiztossá tette, és hittel töltötte fel művészetét.

Berecz nyíregyházi, még akkor is, ha már több mint húsz éve Budapesten lakik. Életének legtermékenyebb, legaktívabb része ide köti. Itt vált érett művésszé. Festészete e táj szellemiségét képviseli. Elsősorban az itteni történelmi, irodalmi, népművészeti tradíciókból táplálkozik, amelyek sajátosan alakították, erősítették képi világát. Egyszer, úgy 30-40 évvel ezelőtt, egy beszélgetésben mondta: „Párizstól, Budapesttől, vagy Nyíregyházától egyforma magasan van a csillagos ég.”

Arra a kérdésre felelni, hogy Berecz művészete milyen magasra emelkedett, megítélés kérdése, az objektív precizitással nehezen mérhető. Ma biztosan nem divatos, a mai műítészek nagy valószínűséggel ügyet sem vetnek rá, észre sem veszik, színes-szürkékbe hajló, szomorkás, balladai hangjával a mai harsogó nyüzsgésben talán anakronisztikusan hat. Mégis úgy gondolom, hogy ez az életmű kvalitásával elismerést és tiszteletet parancsol. Berecz Andrásról és festészetéről alig van dokumentáció, alig van fellelhető irodalom. Itt az ideje az életművet dokumentáló, feldolgozó, elemző reprezentatív album létrehozásának, kiadásának!

Köszöntő

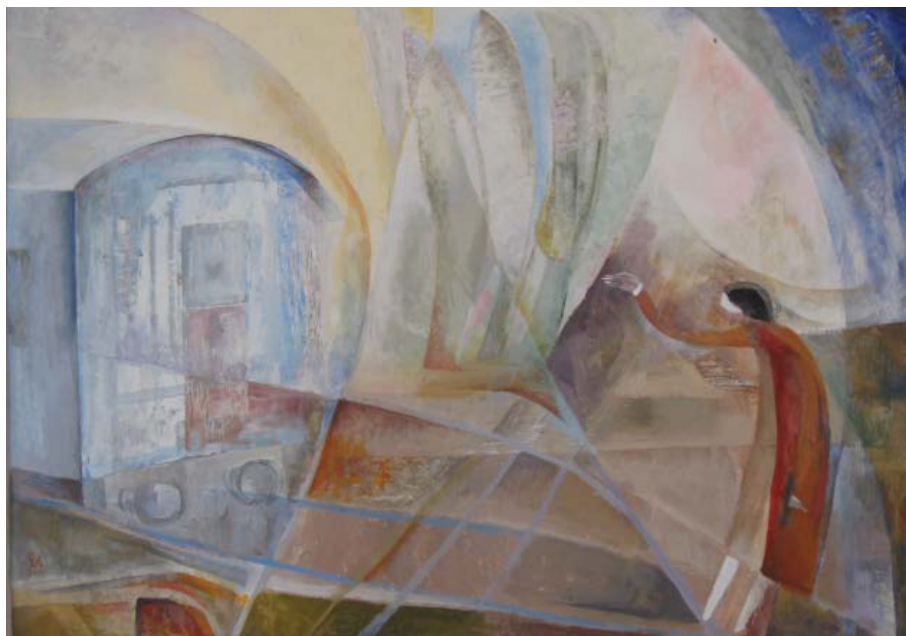
Dr. Margócsy József ny. főiskolai főigazgató ez év április 8-án töltötte be életének 90. esztendejét. A tanítványok közismert „Jocó bácsija” a Szemle szerkesztőbizottságának évtizeden át volt tagja, élvezetes írásait mindig örömmel közölte folyóiratunk. A matuzsálemi kort megérett szerzőnknek ez úton is szívből gratulálunk, s további erőt, egészséget kívánunk!

A Szemle szerkesztősége

Berecz András: Nagyon nehezen akar megjönni a tavasz (1996)

Berecz András festményeiről Erdélyi Tamás készített reprodukciókat

Berecz András: Búcsúzó (2000)

Berecz András: Az egyik szék üres (1999)

Berecz András: Pávavariációk (1983)

Berecz András: Parasztház leanderrer (1992)